

Maija Säkjärvi
Johdon asiantuntija

30.8.2019

Lakivaliokunta K 3/2019 vp Hallituksen vuosikertomus 2018 / OM:n lausumaosio

Vaikutusvallan väärinkäyttö

HE 79/2010 vp – EV 373/2010 vp
Lakivaliokunta

Eduskunta edellytti 15.3.2011, että hallitus ryhtyy kiireellisesti valmistelemaan lainsäädäntöehdotuksen vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoimiseksi.

Oikeusministeriö asetti 25.4.2014 työryhmän selvittämään muun muassa tätä kysymystä (lahjusrikoksia koskevien säännösten eräitä muutostarpeita selvittävä työryhmä, OM 7/41/2014). Työryhmän mietintö valmistui helmikuussa 2015 ja siitä pyydettiin lausunnot. Jatkovalmistelussa laadittiin asiaa koskeva lainsäädäntöluonnos, josta 31.5.2016 lähetettiin lausuntopyynnöt. Lainsäädäntöehdotuksen jatkovalmistelu on käynnissä oikeusministeriössä.

Lahjusrikoksia koskevien säännösten eräät muutostarpeet
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/76577>

Lahjusrikoksia koskevien säännösten eräät muutostarpeet. Lausuntotiivistelmä
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/76612>

Vaikutusvallan kauppaamisrikos. Lausuntotiivistelmä
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79800>
Jussi Matikkala, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

- **OM:n kommentti:** Ylläolevassa linkissä oleva vaikutusvallan kauppaamisrikosta koskeva lausuntotiivistelmä on valmistunut 26.4.2017. Viime vaalikauden lopulla hanke ei kuitenkaan ollut poliittinen prioriteetti, vaan virkarikoksia koskevan työn painopiste kohdistui maku- ja sote-uudistukseen.

Esitutkintaviranomaisten toiminnan valvonta ja salaisista tiedonhankintakeinoista päättäminen

HE 222/2010 vp – EV 374/2010 vp
Lakivaliokunta

2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää ja harkitsee, tulisiko salaisia tiedonhankintakeinoja koskeva ratkaisutoimivalta osoittaa tuomioistuinten toimivaltaan.

Asiassa ei uutta ilmoitettavaa:

V:\LaV_tietopankki\Asiantuntijalausunnot\Kertomukset\K_3_2019_vp_hallituksen_vuosikertomus18\K3_19_LaV_040919_OM_Timonen.docx

Käyntiosoite Eteläesplanadi 10 HELSINKI	Postiosoite PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	Puhelin 02951 6001	Faksi 09 1606 7730	Sähköpostiosoite oikeusministerio@om.fi
--	---	------------------------------	------------------------------	---

”Vuoden 2014 alussa voimaan tulleen uuden pakkokeinolain (806/2011) käsittelyä koskevista eduskunnan valiokunta-asia-kirjoista ilmenee, että kirjaus koskee peitetoiminnasta, valeostosta ja salaisen tiedonhankinnan suojaamisesta päättämistä. Kun uuden lain soveltamiskäytännöstä on saatu riittävästi kokemuksia, lainsäädännön muuttamistarpeet tulevat pohdittaviksi lähivuosina. Tämä koskee myös salaisten tiedonhankintakeinojen käyttämisestä päättämistä.”

Janne Kanerva, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Lauri Rautio, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

- **OM:n kommentti: Hallituskauden hankkeita listattaessa on todettu, että tarkistetaan vuonna 2014 voimaan tullutta laajaa esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädäntöä koskevaa pakettia. Hankkeen toteuttamiselle on tarve erityisesti eduskunnan lausumien sekä oikeus- ja laillisuusvalvontakäytännön perusteella. Hankkeen käynnistämisestä vuoden 2020 kesän aikana, esimerkiksi 1.8.2020 lukien, on alustavasti keskusteltu sisäministeriön kanssa. Kysymyksessä oleva eduskunnan ponsi on otettu huomioon kartoitettaessa kyseisen lainvalmisteluhankkeen piiriin tulevia asioita.**

Vakuutusosoikeuden yksimielisten asioiden ratkaiseminen

HE 104/2014 vp – EV 330/2014 vp

Lakivaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että oikeusministeriö seuraa yksimielisten asioiden ratkaisemista ilman muodollisen istunnon pitämistä koskevan sääntelyn toimivuutta ja vaikutuksia sekä antaa lakivaliokunnalle vuoden 2018 loppuun mennessä selvityksen siitä, millaisissa ja kuinka suuressa osassa eri kokoonpanoissa ratkaistavia asioita menettelyä on sovellettu, miten se on toiminut ja millaisia vaikutuksia sillä on ollut vakuutusosoikeuden toimintaan ja asianosaisten oikeusturvaan.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi mahdollisuudet muuttaa vakuutusosoikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten nimitysmenettelyä nykyistä avoimemmaksi sekä kelpoisuusvaatimusten asettamista tällaisille jäsenille.

1. Oikeusministeriö seuraa vakuutusosoikeuden yksimielisten asioiden ratkaisemista ilman muodollisen istunnon pitämistä koskevan sääntelyn toimivuutta ja sitä, millaisia vaikutuksia sillä on ollut vakuutusosoikeuden toimintaan ja asianosaisten oikeusturvaan. Seurantakohteena on myös se, millaisissa ja kuinka suuressa osassa eri kokoonpanoissa ratkaistavia asioita menettelyä on sovellettu. Oikeusministeriö on toimittanut selvityksen lakivaliokunnalle 11.12.2018.

2. Oikeusministeriössä on laadittu muistio vakuutusosoikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten tämän hetkisestä nimitysmenettelystä. Ministeri Lindström on linjannut, että oikeusministeriö selvittää mahdollisuudet muuttaa vakuutusosoikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita nykyistä avoimemmaksi sekä asettaa kelpoisuusvaatimuksia näille jäsenille. Oikeusministeriö on toimittanut selvityksen lakivaliokunnalle 17.12.2018.

Piritta Koivukoski, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

- **OM:n kommentti: Vakuutusosoikeuden muodollisista istunnoista luopumisen seurauksena käsittelyajat vakuutusosoikeudessa ovat lyhentyneet. Lakimuutoksen vaikutukset ovat olleet myönteisiä, eikä tarvetta uusille muutoksille ole ilmennyt.**

Vakuutusosoikeuden työoloja, yritystoimintaa ja sotilasvamma-asioita tuntevien asiantuntijajäsenten nimitysmenettelyn ja kelpoisuusvaatimusten muutostarpeiden selvittämistä ei sisällytetty hallitusohjelmaan.

Säätiölain toimivuus ja täytäntöönpano

HE 166/2014 vp – EV 276/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi uuden säätiölain toimivuutta ja toimeenpanoa sekä antaa lakivaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2018 loppuun mennessä.

Oikeusministeriö on toimittanut lausumassa tarkoitetun säätiölain toimivuutta ja toimeenpanoa koskevan selvityksen eduskunnan lakivaliokunnalle joulukuussa 2018.

Pekka Pulkkinen, lainsäädäntöjohtaja, oikeusministeriö

- **OM:n kommentti:** Lakivaliokunta on käsitellyt oikeusministeriön toimittamaa selvitystä, jonka mukaan säätiölakia pidetään varsin tarkoituksenmukaisena ja myös haasteellisiksi koettuihin säännöksiin (erityisesti lähipiirisääntely) on jo totuttu. Lakivaliokunta on 5.3.2019 pöytäkirjannut (LaVP 143/2018 vp) pitävänsä selvitystä varsin korkeatasoisena. Lakivaliokunta on saamansa selvityksen perusteella pitänyt perusteltuna, että säätiölain toimivuuden seurantaa edelleen jatketaan ja sääntelyn sekä ohjeistuksen kehittämistarpeita selvitetään.

Oikeusministeriö jatkaa säätiölain toimivuuden seurantaa ja kehittämistarpeiden selvittämistä valiokunnan edellyttämällä tavalla.

Identiteettivarkaudet

HE 232/2014 vp – EV 335/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa itsenäisenä esiintyvän identiteettivarkauden nykyisten tutkintakeinojen ja -valtuuksien toimivuutta ja riittävyyttä, ja jos aihetta ilmenee, ryhtyy toimenpiteisiin kyseisten rikosten torjunnan ja selvittämisen tehostamiseksi.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Identiteettivarkautta koskeva rikoslain 38 luvun uusi 9 b § (368/2015) on tullut voimaan 4.9.2015. Uuden rikoksen torjunnasta ja selvittämisestä ei ole vielä kertynyt mainittavasti kokemuksia. Tarvittavat soveltamiskäytäntöä koskevat tiedot voidaan hankkia sekä selvittämiskeinojen ja -valtuuksien toimivuus ja riittävyys arvioida, kun vuoden 2014 alussa voimaan tulleen pakkokeinolain (806/2011) muuttamis- ja täydentämistarpeet tulevat pohdittaviksi.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.”

Janne Kanerva, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

- **OM:n kommentti:** Hallituskauden hankkeita listattaessa on todettu, että tarkistetaan vuonna 2014 voimaan tullutta laajaa esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädäntöä koskevaa pakettia. Hankkeen toteuttamiselle on tarve erityisesti eduskunnan lausumien sekä oikeus- ja laillisuusvalvontakäytännön perusteella. Hankkeen käynnistämisestä vuoden 2020 kesän aikana, esimerkiksi 1.8.2020 lukien, on alustavasti keskusteltu sisäministeriön kanssa. Kysymyksessä oleva eduskunnan ponsi on otettu huomioon kartoitettaessa kyseisen lainvalmisteluhankkeen piiriin tulevia asioita.

Hallintolainkäyttölain kokonaisuudistus

HE 245/2014 vp – EV 296/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus saattaa ripeästi loppuun pitkään jatkuneen hallintolainkäyttölain kokonaisuudistuksen ja antaa asiasta esityksen eduskunnalle.

Hallitus antoi 5.4.2018 eduskunnalle esityksen laiksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 29/2018 vp).

Arja Manner, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

- **OM:n kommentti: Lait hyväksyttiin 19.2.2019, ja ne tulevat voimaan 1.1.2020 (808-859/2019).**

Oikeudenhoidon uudistamisohjelma

HE 246/2014 vp – EV 308/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus joutuisasti selvittää tarpeen ja mahdollisuudet ottaa käyttöön järjestelmä, jossa suullinen näyttö otetaan muutoksenhakutuomioistuimessa vastaan käräjäoikeudessa tehdyn kuva- ja äänitallenteen avulla.

Oikeusministeriössä on elokuussa 2018 käynnistetty hanke, jossa selvitetään tarvetta ja mahdollisuuksia siirtyä menettelyyn, jossa henkilötodistelu otetaan hovioikeudessa vastaan käräjäoikeudessa tehdyltä ääni- ja kuvatallenteelta (OM033:00/2018). Arviomuistion on tarkoitus valmistua tammikuussa 2019.

Jukka Siro, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

- **OM:n kommentti: Hallitusohjelman (s. 86) mukaan näytön vastaanottaminen keskitetään käräjäoikeuksiin niin, että todistelu taltioidaan hovioikeuskäsittelyä varten. Hallituksen vuosikertomuksessa mainittu arviomuistio on julkaistu maaliskuussa 2019 ja ollut lausuntokierroksella. Hanketta jatketaan asettamalla vuonna 2019 työryhmä valmistelemaan tarvittava lainsäädäntö ja hanke pyritään toteuttamaan mahdollisimman nopeassa aikataulussa.**

Järjestäytyneen rikollisuuden torjunta

HE 263/2014 vp – EV 345/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa yhtenäistettyjen järjestäytyneen rikollisuutta koskevien rikoslain säännösten soveltamista ja toimivuutta, ja jos aiheutta ilmenee, ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan ja rikosvastuun toteutumisen tehostamiseksi.

Asiassa ei uutta ilmoitettavaa.

”Yhtenäistetyt järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevat uudet rikoslain säännökset ovat tulleet voimaan 1.10.2015. Tarvitaan näin ollen kokemuksia uusien säännösten soveltamisesta ja toimivuudesta. Hallitus seuraa asiaa ja, jos aihetta ilmenee, ryhtyy toimenpiteisiin järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan ja rikosvastuun toteutumisen tehostamiseksi.”

Jussi Matikkala, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

- **OM:n kommentti: Korkein oikeus on ennakkoratkaisussaan KKO 2018:89 soveltanut uudistukseen sisältynyttä rikoslain koventamisperustetta ja siihen liittyvää järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmää. Ponnesta voidaan luopua.**

Rattijuopumuksen rangaistukset

M 5/2014 – EK 56/2014 vp

Lakivaliokunta

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii selvityksen, jossa sekä perustunnusmerkistön mukaisen rattijuopumuksen että törkeän rattijuopumuksen promillerajan tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan kokonaisvaltaisesti eri näkökohdat huomioon ottaen.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii selvityksen rattijuopumuksen rangaistuskäytännöstä. Selvityksessä tulee erityisesti kiinnittää huomiota kuolemantapauksiin päätyneiden rattijuopumusten rangaistuskäytäntöön ja vähimmäis- ja enimmäisrangaistuksiin.

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus tehostaa nuorten rattijuopumuksesta epäiltyjen päihdetilanteen kartoitusta ja siihen liittyviä jatkotoimia.

3. Oikeusministeriössä valmistellaan lausuman mukaisesti selvitystä, jossa arvioidaan kokonaisvaltaisesti sekä perustunnusmerkistön mukaisen rattijuopumuksen että törkeän rattijuopumuksen promillerajan tarkoituksenmukaisuutta.

4. Oikeusministeriö on laatinut arviomuistion rangaistusten oikeasuhtaisuudesta koskien eräitä seksuaali-, väkivalta-, rattijuopumus-, ja talousrikoksia (Oikeusministeriön julkaisu 7/2018). Arviomuistiossa kuvataan rattijuopumuksen rangaistuskäytäntöä ja arvioidaan erityisesti kuolemaan johtaneiden rattijuopumusrikosten rangaistuskäytännön vähimmäis- ja enimmäisrangaistuksia. Arviomuistion perustana on tältä osin Helsingin yliopiston selvitys, jossa tarkastellaan rattijuopumusten rangaistuskäytäntöä sekä yleisesti että erityisesti kuolemaan johtavissa tapauksissa (kuolemantuottamus, törkeä kuolemantuottamus). Selvityksessä kuvataan rangaistuskäytäntöä eri rikosten yhdistelmissä, niihin liittyviä rangaistusasteikkoja ja rikosten yleisyyttä. Arviomuistio on julkaistu valtioneuvoston verkkosivuilla ja se on toimitettu lakivaliokunnalle osana KAA 3/2015 vp:n (seksuaalirikokset) käsittelyä.

5. Tilanteessa, jossa sosiaali- ja terveystalouteen kohdistuu uudistusaineita, kuntien sosiaalitoimella ei ole tässä tilanteessa tarkoituksenmukaista osoittaa erillisiä päihdekartoitusta tai päihdekeskusteluja koskevia lisätehtäviä. Eduskunnan lausumaa toteutetaan jatkamalla nykyisten mallien toteutusta, hakemalla yhteistyötä muiden vastaavien mallien kanssa ja erityisesti varmistamalla Tie selväksi –mallin toteuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollon ohjauksen yhteydessä.

Katariina Paakkanen, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

- **OM:n kommentti: Ei muutoksia / lausuttavaa.**

Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventäminen ja yksinkertaistaminen

HE 291/2014 vp – EV 363/2014 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus viipymättä selvittää mahdollisuudet keventää ja yksinkertaistaa sakon muuntorangaistusmenettelyä ja sitä edeltäviä vaiheita ja valmistelee tarvittavat ehdotukset annettavaksi samanaikaisesti eduskunnalle sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain voimaannpanoa koskevan lakiehdotuksen kanssa.

Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventämistä ja yksinkertaistamista on selvitetty oikeusministeriössä eduskunnan lausuman mukaisesti. Säädösvalmistelun aikana katsottiin, ettei hallituksen esitystä ole ollut tarkoituksenmukaista antaa sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain voimaannpanoa koskevan lakiehdotuksen kanssa erityisesti siitä syystä, ettei esityksellä ole juurikaan yhtymäkohtia sakkomenettelylain voimaantuloon.

Osana lausuman toteuttamista on vuoden 2019 alussa tullut voimaan eräitä muutoksia sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin (HE 200/2017 vp ja EV 31/2018 vp). Lainsäädäntö mahdollistaa videoyhteyden käytön sakon muuntorangaistusasian käsittelyssä ja maksuajan myöntämistä koskevia säännöksiä yksinkertaistettiin.

Oikeusministeriössä on lisäksi selvitetty mahdollisuutta siirtää muuntorangaistuksen täytäntöönpanon aloittamistehtävät ulosotolta Rikosseuraamuslaitokselle. Tässä vaiheessa on kuitenkin katsottu, että tehtävien siirto ei olisi taloudellisesti kannattavaa, koska aloittamistehtävien hoitaminen Rikosseuraamuslaitoksessa olisi kalliimpaa kuin ulosottolaitoksessa. Muutoksella ei myöskään olisi saavutettavissa mainittavia vaikuttavuushyötyjä rangaistusten täytäntöönpanon näkökulmasta.

Oikeusministeriössä on käynnissä oikeushallinnon tietojärjestelmähanke AIPA ja Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmähanke Roti. Näiden hankkeiden yhteydessä on mahdollista toteuttaa joitakin yksittäisiä lainmuutoksia, jotka keventävät muuntorangaistusmenettelyä. Myös tietojärjestelmien kehittäminen vähentää jo sinällään viranomaisten manuaalista työtä muuntorangaistusasioissa.

Lausuman otsikossa mainittu lainsäädäntö on kumottu lailla 1695/2015, koska uudistuksen edellyttämä rahoitus 12,4 miljoonaa euroa on poistettu Julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2016–2019. Tällä ei ole kuitenkaan vaikutusta lausumassa mainitun menettelyn yksinkertaistamistavoitteen kannalta. Eduskunnan käsiteltävänä on parhaillaan hallituksen esitys sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevan sääntelyn muuttamiseksi (HE 178/2018 vp), joka vastaa keskeisiltä osiltaan eduskunnan kertaalleen hyväksymää ja sittemmin kumoamaa lainsäädäntöä.

Juho Martikainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

- **OM:n kommentti: Lausuma kytkeytyy käynnissä oleviin tietojärjestelmähankkeisiin, joiden yhteydessä on tarkoitus tehdä vielä joitakin prosessia keventäviä lainmuutoksia, kuten muuttaa sakon maksumahdollisuuksia koskevia säännöksiä. Tästä syystä pontta on toteutettu pienissä osissa. Vastauksen viimeinen kappaleessa mainitut lainmuutokset on eduskunnassa hyväksytty (EV 245/2018 vp).**

Tuomarien koulutusta koskeva uudistus

HE 7/2016 vp – EV 99/2016 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tuomareiden koulutusta koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa uudistuksen aiheuttamiin kustannuksiin, tuomarinkoulutuslautakunnan voimavaroihin, asessorien haku- ja nimitysmenettelyyn ja uudistuksen vaikutuksiin tuomarin uran avoimuuteen ja antaa lakivaliokunnalle asiasta selvityksen sekä vuoden 2020 että vuoden 2023 loppuun mennessä.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Tuomarinkoulutuslautakunta on asetettu 15.12.2016. Oikeusministeriön tarkoituksena on seurata tuomareiden koulutusta koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia yhteistyössä lautakunnan kanssa.”

Anne Hallavainio, hallitusneuvos, oikeusministeriö

- **OM:n kommentti: Oikeusministeriön tarkoituksena on seurata tuomareiden koulutusta koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia yhteistyössä tuomarinkoulutuslautakunnan ja Tuomioistuinviraston kanssa. Harkitaan eduskunnalle vuonna 2020 annettavan selvityksen tilaamista asiaan perehtyneeltä selvityshenkilöltä.**

Käräjäoikeusverkoston kehittämishankkeen vaikutusten seuranta

HE 270/2016 vp – EV 126/2017 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa käräjäoikeuksien rakenneuudistuksen ja siihen liittyvän mahdollisen summaaristen riita-asioidenkäsittelyä koskevan uudistuksen vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota oikeusturvan alueelliseen saatavuuteen, kielellisten oikeuksien toteutumiseen, taloudellisiin vaikutuksiin ja oikeudellisten palvelujen tarjontaan sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Tasavallan Presidentti on 14.12.2017 vahvistanut käräjäoikeuksien rakenneuudistusta koskevan lainsäädännön tulemaan voimaan 1.1.2019. Uudistuksen täytäntöönpanon edellyttämät valtioneuvoston asetukset (1021-1026/2017) ja oikeusministeriön asetukset (1031-1035/2017) on annettu 19.12.2017. Uudistuksen täytäntöönpano hankkeessa ja käräjäoikeuksissa on edennyt suunnitellusti vuonna 2018. Vuoden 2019 alussa tapahtuva organisatorinen yhdistäminen koskettaa kaikkiaan 13 käräjäoikeutta. Kukin paikallinen yhdistymisprojekti on suunniteltu ja pantu toimeen huolellisesti. Uudistuksen toimeenpano käräjäoikeuksissa tapahtuu paikoin siirtymäkausittain, koska 1.1.2019 voimaan tulevien toimipaikkamuutosten edellyttämät toimitilamuutosten edellyttämät toimitilajärjestelyt vaativat oman aikansa. Tämän hetken arvio on, että suuri osa toimitilajärjestelyistä saadaan päätökseen 2020-2022 mennessä.

Tasavallan presidentti on 13.6.2018 vahvistanut summaaristen riita-asioiden käsittelyn keskittämistä koskevan lainsäädännön tulevan voimaan 1.9.2019. Uudistuksen täytäntöönpanon edellyttämä valtioneuvoston asetus käräjäoikeuksien tuomiopiireistä summaarisissa riita-asioissa on annettu 17.9.2018. Tämän uudistuksen täytäntöönpano on vielä kesken.

Jyrki Määttä, projektipäällikkö, oikeusministeriö (30.9. 2019 saakka)

Jarkko Mannerhovi, hallitussihteeri, oikeusministeriö (toimitilahankkeet)

- **OM:n kommentti: Lainsäädäntö on tullut voimaan 1.1.2019. Tämän hetken arvion mukaan eräät toimitilahankkeet saadaan päätökseen vuonna 2023. Uudistuksen vaikutusten arviointia varten on tarkoitus asettaa seurantaryhmä.**

Summaaristen riita-asioiden keskittäminen

HE 190/2017 vp – EV 32/2018 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa kärjäoikeuksien rakenneuudistuksen ja siihen liittyvän summaaristen riita-asioiden käsittelyä koskevan uudistuksen vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota oikeusturvan alueelliseen saatavuuteen, kielellisten oikeuksien toteutumiseen, taloudellisiin vaikutuksiin ja oikeudellisten palvelujen tarjontaan sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Summaaristen riita-asioiden käsittelyn keskittämistä koskeva uudistus tulee voimaan 1.9.2019. Oikeusministeriö tulee seuraamaan uudistuksen vaikutuksia ja antaa niistä selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Maarit Leppänen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Jarkko Mannerhovi, hallitussihteeri, oikeusministeriö (toimitilahankkeet)

Jyrki Määttä, projektipäällikkö, oikeusministeriö (30.9.2019 saakka)

Anne Hallavainio, hallitusneuvos, oikeusministeriö

- **OM:n kommentti: Summaaristen riita-asioiden käsittelyn keskittämistä koskeva uudistus tulee voimaan 1.9.2019. Tämän hetken arvion mukaan eräät kärjäoikeusverkostouudistuksen toimitilahankkeet saadaan päätökseen vuonna 2023. Virkasiirrot on tehty. Syksyllä 2019 tuomioistuinten kanssa käytävissä tulosneuvotteluissa tarkistetaan tuomioistuinten henkilöresurssit vuoden 2020 osalta.**

Oikeusprosessien keventämishankkeen vaikutusten seuranta

HE 200/2017 vp - EV 31/2018 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellyttää, että oikeusministeriö seuraa oikeusprosessien keventämistä yleisissä tuomioistuimissa koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia erityisesti tuomioistuien kokoonpanoa ja syytetyn henkilökohtaista läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevien säännösten osalta sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista asioista selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä.

Uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia seurataan erityisesti tuomioistuien kokoonpanoa ja syytetyn henkilökohtaista läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevien säännösten osalta ja eduskunnalle tullaan antamaan lausumassa tarkoitettu selvitys vuoden 2023 loppuun mennessä.

Kirsi Pulkkinen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

- **OM:n kommentti: Ei muutoksia / lausuttavaa.**

Lapsenhuoltolain uudistus

HE 88/2018 vp – EV 175/2018 vp

Lakivaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ohjeistaa lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanossa lapsen edun olevan kaikkea päätöksentekoa ja toimintaa ohjaava tulkintaperiaate.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollisimman pian selvittää ja arvioi vuoroasumisen vaikutukset ja muutostarpeet etuuksia ja palveluja koskevaan lainsäädäntöön sekä valmistelee viipymättä tarvittavat lainsäädäntömuutokset annettaviksi eduskunnalle.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa ja kehittää vanhemmuuden ja parisuhteen tukea ja erotilanteiden palveluja pitkittyneiden ja vaikeiden lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien riitojen ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi.

4. Eduskunta edellyttää, että lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian tuomioistuinkäsittelyä varten laadittavan olosuhdeselvityksen tekemisestä annetaan valtakunnallista ohjeistusta ja koulutusta sekä arvioidaan tarve säätää kelpoisuusvaatimukset selvityksen tekemiselle.

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa entistä laajempien lapsen huoltoa, asumista ja tapaamista koskevien sopimismahdollisuuksien ja sosiaaliviranomaisten toimivaltuuksien käyttöön, vuoroasumisen toimivuuteen sekä vieraannuttamiseen ja muuhun tapaamisoikeuden estämiseen tarkoitettujen keinojen tehokkuuteen.

1. Lapsen edun ensisijaisuus päätöksentekoa ja toimintaa ohjaavana tulkintaperiaatteena tuodaan esille tuomioistuimille, sosiaaliviranomaisille ja muille tahoille järjestettävässä koulutuksessa ja ohjeistuksessa. Lapsenhuoltolain uudistuksen voimaantulo ajoittuu vuoden 2020 alkuun. Oikeusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön on tarkoitus järjestää koulutusta ennen lainmuutosten voimaantuloa viimeistään syksyllä 2019.

2. Vuoroasumisen vaikutukset ja muutostarpeet etuuksia ja palveluja koskevaan lainsäädäntöön selvitetään ja arvioidaan. Aiemman selvitystyön (STM raportteja ja muistioita 18/2018 [Etuudet ja palvelut lasten vuoroasumistilanteissa – lasten vuoroasumista selvittäneen työryhmän loppuraportti](#)) esitysten mukaisesti valtioneuvostossa on lähdössä liikkeelle tutkimushanke (TEAS-hankerahoitus), jonka tavoitteena on luoda tietopohjaa lainsäädäntövalmistelulle tarvittavien lainsäädäntömuutosten antamiseksi eduskunnalle.

3. Vanhemmuuden ja parisuhteen tukea ja erotilanteiden palveluja vahvistetaan ja kehitetään pitkittyneiden ja vaikeiden lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien riitojen ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi erityisesti osana hallituksen Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaa (LAPE), jonka siltaus jatkuu vuonna 2019. Perhekeskuksissa pyritään saamaan lapsen ja vanhempien ympärille heidän tarvitsemansa moniammatillinen tuki ennen kuin ongelmat kärjistyvät. Eron jälkeiseen vanhemmuuteen apuvälineeksi kehitetyn vanhemmuussuunnitelman käyttöä edistetään osana LAPE-siltausta ja lapsenhuoltolakiin liittyvää koulutusta. Kaikkein vaativimmassa tilanteessa olevien lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin vastaavien osaamis- ja tukikeskusten (OT –keskus) valmistelua jatketaan.

4. Aloitetaan lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian tuomioistuinkäsittelyä varten laadittavan olosuhdeselvityksen tekemisestä annettavan valtakunnallisen ohjeistuksen ja koulutuksen järjestämisen valmistelu sekä arvioidaan tarve säätää kelpoisuusvaatimukset selvityksen tekemiselle. Ohjeistuksen ja koulutuksen osalta toimitaan yhteistyössä THL:n kanssa.

5. Lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia seurataan kiinnittäen erityistä huomiota eduskunnan esille tuomiin seikkoihin. Vuoroasumisen yleisyydestä samoin kuin sosiaalilautakunnan vahvistamien sopimusten sisällöstä saadaan jatkossa tarkempaa tietoa THL:n tilastojen avulla.

Pekka Pulkkinen, lainsäädäntöjohtaja, oikeusministeriö

Outi Kemppainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

- **OM:n kommentti: TP on vahvistanut lapsenhuoltolain uudistuksen voimaantulon ajankohdaksi 1.12.2019. OM ja STM järjestävät syys-lokakuussa 2019 sosiaalitoimelle, tuomioistuimille, oikeusavustajille ja asianajajille suunnattua koulutusta.**

Tutkimus vuoroasumisen vaikutuksista palvelu- ja etuusjärjestelmään lähti suunnitellusti liikkeelle vuoden 2019 alusta (TEAS-hanke). Tutkimuksen tulokset valmistuvat syksyllä 2020.

STM:stä saadut tiedot:

Lapsenhuoltoasian tuomioistuinkäsittelyä varten laadittavan sosiaalilautakunnan selvityksen tekemistä koskevan oppaan valmistelu aloitetaan tänä syksynä THL:n johdolla. Tavoitteena on, että opas on valmis syksyllä 2020.

Hallituksen tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusohjelmassa peruspalvelut ovat keskeisessä asemassa. Ehkäiseviin ja varhaisen tuen palveluihin kiinnitetään huomiota. Tämä sisältää käytännössä myös erilaisiin perhe-elämän kriiseihin liittyvien palvelujen huomioimista, mukaan luettuna eropalvelut.

Tuomioistuinviraston perustaminen

HE 136/2018 vp – EV 218/2018 vp

Lakivaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa Tuomioistuinviraston perustamista koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia tuomareiden koulutukseen sekä tuomarinkoulutuslautakunnan samoin kuin tuomarinvalintalautakunnan asemaan ja tehtäviin sekä antaa asiasta selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa Tuomioistuinviraston perustamista koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota tuomioistuinten riippumattomuuteen ja oikeusturvaan, oikeusministeriön ja viraston väliseen suhteeseen ja tehtävienjakoon, viraston johtamisjärjestelmän ja johtokunnan kokoonpanon toimivuuteen sekä voimavarojen riittävyyteen sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2025 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 21.2.2019 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Anu Koivuluoma, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

- **OM:n kommentti: Tuomioistuinvirasto aloittaa toimintansa tuomioistuinlain muutoksen (L 209/2019) voimaan tullessa 1.1.2020. Viraston perustamista koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia on mahdollista arvioida vasta viraston oltua toiminnassa jonkin aikaa.**

Sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevan sääntelyn muuttaminen

HE 178/2018 – EV 245/2018 vp

Lakivaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet kehittää ja laajentaa muuntorangaistukseen tuomittujen sijoittamista ulkopuoliseen laitokseen päihdehuoltoon ja mahdollisuudet varmistaa tarvittavien päihde-, sosiaali- ja terveystalvelujen jatkuvuus riittävän ajan laitossijoituksen ja muuntorangaistuksen suorittamisen jälkeen.

Valtioneuvosto päätti ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

- **OM:n kommentti: Oikeusministeriö yhdessä Rikosseuraamuslaitoksen kanssa tulee kehittämään hallituskauden aikana yhtenäisen toimintamallin sakon muuntorangaistusta suorittamaan tulevien sijoittamiseksi päihdekuntoutuslaitokseen. Tavoitteeseen pääseminen edellyttää sopimuksia päihdepalveluja järjestävien tahojen ja vapautumisen jälkeisistä hoitojatkumoista vastaavien tuomittujen kotikuntien kanssa. Asiassa on tavoitteena edetä asteittain lisäten sijoitusten määrää (tulostavoite).**

Minna Piispa, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

Avioliittolain muuttaminen

HE 211/2018 vp - EV 256/2018 vp

Lakivaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti selvittää mahdollisuudet saada alaikäisenä tai muusta avioliiton esteestä huolimatta solmittu avioliitto päättymään, purkautumaan, kumottua tai mitätöityä muutoin kuin avioerolla sekä sen, millaisia vaikutuksia tällä on muun muassa puolisoitten ja lasten asemaan.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollisimman pian selvittää ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista koskevan sääntelyn mahdolliset tarkistustarpeet ja vaikutukset.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti selvittää mahdollisuudet saada pakottamalla solmittu avioliitto päättymään, purkautumaan, kumottua tai mitätöityä muutoin kuin avioerolla sekä sen, millaisia vaikutuksia tällä on muun muassa puolisoitten ja lasten asemaan.

Valtioneuvosto päätti 14.3.2019 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Pekka Pulkkinen, lainsäädäntöjohtaja, oikeusministeriö

Outi Kemppainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

- **OM:n kommentti: Hallitusohjelma sisältää pakkoavioliittojen mitätöinnin mahdollistamista koskevan kirjauksen (s. 89). Hanke on käynnistetty aloittamalla asiaa koskevan arviomuistion laadinta. Samassa yhteydessä selvitetään ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista koskevan sääntelyn mahdolliset tarkistustarpeet ja vaikutukset. Arviomuistion on määrä valmistua vuoden 2019 loppuun mennessä, minkä jälkeen se lähtee lausuntokierrokselle.**